

חיבור לגאולה

אשרי כל חוכי לו

על נפש המחכה לקץ

כתיבה ועריכה – הרב חן חלמיש

בדברים הבאים נבקש להצטרף ללימוד משותף עם הרב אלישע זצ"ל מתוך ספרו "לחיות בעקב" (מאמר ראשון) שיעמיק את לבנו ומבטנו בתקופה מורכבת של מגפת הקורונה ואולי מתוך כך נגדל ונשכיל להבין במה וכיצד נגלה משהו מתוך מעשיו של הקב"ה איתנו בתקופה מיוחדת זו. האם נתפלל רק להחזיר עטרה ליושנה? לשוב לאותן מחוזות נפשיים ורוחניים שהיינו בהם ערב המגפה? האם לחינם עוברים עלינו כל הדברים הקשים הללו?

עוד חזון למועד

הנביא חבקוק מתנבא בשם ד': **כִּי עוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד וַיִּפֹּחַ לְקֶץ וְלֹא יִכְזָב אִם יִתְמַהֲמַה חֲכֵה לֹו כִּי בֹא יָבֵא לֹא יֵאָחֵר.** כמה רצה האדם שהנביא יבשר לו על הקלות, קיצורי דרך, דילוגי קצים וקפיצות במסלול – אך לא זאת בפי הנביא אלא "עוד חזון למועד", עתיד לחלוף זמן רב עד שיצא החזון בשלמותו אל הפועל.

חזון שלא מאכזב

הנביא לא מנמיך את הרף ואינו מתאים את נבואתו לציפיות הציבור באמצעות סיפוק אשליות שוא. דוקא בשעה שהחיפוש אחר תשובה ברורה לגבי העתיד, יש להביט במציאות באופן ישר וטהור ללא כחל ושרק עם כל הקושי שבדבר.

אמירת האמת ביחס למועד הגאולה אינה באה לרפות ידיים אלא להכין ולגדל אותנו, לכן מוסיף הנביא: "ולא יכזב!! בוא תבוא! הנביא מבקש מאיתנו לחיות את המורכבות של התפיסה הנבואית. הראייה והציפייה האנושית היא לקבל תשובות ברורות אך הנבואה מבררת את מגמות התכנית האלוקית והשלכותיה על חיי העם והאדם. הבנת הנבואה באופן זה תמקד את העיסוק באחריותנו ומשימתנו.

מתמהמה אך לא מאחר

הנביא משתמש בשני מושגים סותרים: "אם יתמהמה חכה לו... לא יאחר". הלא אם הוא מתמהמה הרי הוא מאחר, כיצד אפשר להתמהמה אך לא לאחר בו זמנית?!

יתכן כי מבחינת הציפיות האנושיות הגאולה היתה צריכה כבר להגיע, הפתרון לכל הבעיות היה צריך להופיע בקרוב ממש, הוא חש כי הגאולה מתמהמהת ומאחרת. אולם הנביא אומר כי התכנית האלוקית פועלת לאור קנה מידה מוחלט ומבקשת תיקון וטוב לכל העולם באמת, ולא על פי מבט אנושי צר המבקש להיחלץ מצרותיו. על פי התכנית האלוקית אין שום איחור באמת. הכל פועל לפי התכנית. מפאת הפער בין התחושה האנושית של התמהמהות לבין דיוק התוכנית האלוקית מזהיר הנביא את האדם לבל יתייאש ולבל ישעבד את המציאות לקוצר הראות האנושית אלא עליו להיפתח לאופק הרחב של הופעת הקץ בדבר ד', ומתוך אמונה ועונה – לא להיחלש!

לחכות ולא להמתין

מה על האדם לעשות נוכח הפער בין התחושה לבין האמת, בין חווית ההתמהמהות של הקץ לבין הקביעה הנבואית שאין הוא מאחר כלל? בין זה לזה מתבטא הנביא בביטוי מפתח שהבנתו בידי האדם משמעותית מאד: **חכה לו!** "אם יתמהמה חכה לו כי בוא יבוא לא יאחר". האם כל מה שנותר לנו לעשות, או בעצם לא לעשות, הוא להמתין? האם יש כאן קריאה אלוקית נבואית לנקוט בעמדה פאסיבית ולהניח לקב"ה לסדר את העניינים על פי תכניתו הקבועה מראש? המפתח להבנת הפועל לחכות בהקשר זה נמצא בסוגיית הגמ' בסנהדרין (צ"ז):

וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה, מי מעכב? מדת הדין מעכבת. וכי מאחר שמדת הדין מעכבת, אנו למה מחכין? לקבל שכר, שנאמר 'אשרי כל חוכי לו'.

אם הגמ' מושה בין הקב"ה שמחכה לנו המחכים עלינו ללמוד מהשוואה זו שהמושג "לחכות" בהקשר האלוקי הוא לעשות הכל על מנת שהדבר יגיע. וככל שאדם הולך בדרכיו של הקב"ה גם הוא יבקש לעשות הכל לקירוב הגאולה.

נסיר ממושגי הקץ את ההמתנה הפאסיבית, נחדש את מבטנו וכוחותינו בציפייה נפשית תוך כדי עשייה בכל התחומים. לחכות פירושו להתנגע ולצפות, להיות דרוך ומוכן לעשות כל מה שצריך. וכעת מובן, 'ומאחר שאנו מחכים והוא מחכה, מי מעכב?' אם גם אנחנו מצפים ועושים הכל על מנת שתופיע הגאולה, והקב"ה מחכה גם הוא ומוביל את המציאות לקראת הגאולה, מה מעכב את הגאולה מלהופיע?

לנסות להיות ראויים

הגמ' משיבה כי 'מידת הדין מעכבת'. מה פירושם של דברים, האם הכוונה למערכת ה"טבלאות המוכרות" היודעות להצביע כביכול על המעכבים הגורמים למידת הדין לקטרג? האם אדם יכול לחשבן מאזני אחרים ומעשיהם ולהגדיר מי ראוי לגאולה או בשל מי היא מתעכבת?! האם יודע אדם מהי תכנית הגאולה ומהלכיה המורכבים הגורמים לעיכובה בעינינו?

יעמיד כל אדם את עצמו מול הראי וילמד דברים אלו לעצמו ויחפש כיצד הוא יכול לתקן ומה הוא יכול להוסיף, או אז יאפשר למידת הרחמים לתפוס יותר מקום ומידת הדין שוב לא תעכב.

למה לחכות ולמה?

אם מידת הדין מעכבת, לשם מה לחכות? משיבה הגמ': **לקבל שכר שנאמר 'אשרי כל חוכי לו' מי שחפץ בגאולה יסתפק בשכר על הציפיה אליה! התשובה לכך נמצאת בפסוק שמביאה הגמ'. השכר הוא "אשרי כל חוכי לו".** השכר האמיתי הוא היכולת להיות מחכה לו. כשאדם אינו נועל את חיייו בתוך גדר הפרטיות שלו, והכוח האנושי של כל אחד אינו מתנכר לחלקו ולאחריותו במכלול התוכנית האלוקית הוא נעשה פתוח באמת להיפגש עם דבר ד' המגלה את הקץ ומשרטט לאדם את הכוון ואת היעד, הפשר והמשמעות, החיים הבריאים והחירות לפעול בהם על פי אפיים העמוק ולא השטחי.

השכר הוא בעצם השותפות והחתירה המתמדת לברר כיצד האדם חי בתקופתו שלו ואינו מחשב לא את מה שיהיה אלא את מה שעליו לפתח ולטהר, וזוהי המשמעות היסודית של "חכה לו כי בוא יבוא לא יאחר"